

Nigerija: uspešna borba za raspuštanje specijalne policijske jedinice SARS

Nakon više od godinu dana protesta, 13. decembra 2021. demonstranti na ulicama Nigerije pobedili su u svojim zahtevima da se raspusti zloglasna policijska jedinica Special Anti-Robbery Squad (SARS) poznata po policijskoj brutalnosti i egzekucijama u maniru latinoameričkih odreda smrti. Ipak, pravo nasleđe protesta #EndSARS je zajedništvo koje su demonstracije pobudile u ljudima.

Tokom protesta #EndSARS u Abudži, glavnom gradu Nigerije, održanih 18. oktobra 2020. protiv policijskog nasilja i državne korupcije, na društvenim mrežama je objavljena slika koja je brzo privukla pažnju širom zemlje. Na fotografiji vidimo demonstrante sa podignutim pesnicama, otvorenih usta dok pevaju pesme i skandiraju slogane. Neki su držali plakate na kojima je pisalo „Naši životi su važni“ (referenca na “Black lives matter” proteste u SAD).

Posebnu pažnju javnosti privukla je žena u centru te fotografije, sa malom nigerijskom zastavom u levoj ruci a bez desne noge. Ona (zove se Džejn Obijen) se istakla svojim prkosnim duhom, jer se na štakama pridružila protestnom maršu i tokom celog dana je odbijala da ode kući, iakao su je saborci sa demonstracija savetovatli, brinući se da će dugo hodanje loše uticati na njeno zdravlje. Invaliditet nije sprečio Džejn Obijen da bude deo ovog istorijskog trenutka, a te večeri su je mnogi na društvenim mrežama nazvali istinskom heroinom. Jedan od njih je bio i Činonsa Egemba, nigerijski doktor sa mnoštvom pratilaca na Tviteru, [koji je retvitovao](#) je njenu sliku i postavio pitanje: „Možemo li da dođemo do ove žene? Možemo li da joj nabavimo protezu za nogu? Hajde da to uradimo!” U roku od 48 sati na linku za donacije početni cilj

od oko \$4.000 premašen je pet puta i dostigao je preko \$18.000.

Tako je Džejn, nezaposlena od 2013. godine, dobila protetičku nogu kao i \$2.000 da pokrene neki posao. Zahvaljujući sličnoj inicijativi je Čarls Namani, takođe demonstrant sa fizičkim invaliditetom, kome je policija oštetila protezu za nogu, dobio novu protezu i sredstva za smeštaj.

Ovo su primeri novog talasa zajedništva i solidarnosti kod naroda, koji se pojavio tokom protesta pokreta #EndSARS, protesta koji su probudili dobrotu u ljudima i podstakli ih na ljubav i uzajamnu pomoć.

Kako je sve počelo?

Početak oktobra 2020, ljudi su izašli na ulice nekoliko većih gradova Nigerije da zahtevaju raspuštanje Specijalnog odreda za borbu protiv krađe (Special Anti-Robbery Squad – SARS). To su bile policijske jedinice u civilu osnovane 1992. godine kao odgovor na učestale oružane pljačke i kidnapovanja, a koje su se vrlo brzo pretvorile u bandu plaćenih ubica.

Godinama su pripadnici ove jedinice bili optuživani za [ilegalna ubistva](#), [nezakonita hapšenja](#), [iznude](#), [mučenja](#), [silovanja](#), [oružane pljačke](#), [otmice i prisilne nestanke](#), i druge zločine koje su počinili dok su *de facto* imali pravni imunitet zato što su uživali zaštitu pravosuđa.

Dugo je trajao teror SARS nad mladima u Nigeriji – mladići i devojke koji se naizgled dobro oblače ili imaju skupe telefone hapšeni su za “prevare na internetu” ili “prostituciju”, da bi bili pušteni na slobodu čim plate reket, odnosno daju mito, a oni koji nisu mogli ili nisu hteli da plate obično su bili krvnički pretučeni i mučeni.

U [izveštaju](#) Amnesty International navodi da je jedinica SARS odgovorna za najmanje 82 slučaja mučenja, zlostavljanja i nezakonitih pogubljenja, samo u periodu od januara 2017. do

maja 2020. Žrtve su bile većinom muškarci između 18 i 35 godina, iz siromašnih slojeva. U periodu od 2015. do 2020. godine, jedinica SARS je tri puta rebrendirana i reorganizovana, po sistemu "sve ćemo promeniti da se ništa ne bi promenilo".

Nezapamćen broj ljudi je 3. oktobra 2020. izašao na ulice u znak protesta, nakon što se na Internetu pojavio snimak muškarca izbačenog iz vozila u pokretu u gradu Ugheliju. I dalje je nejasno šta je podstaklo ljude da se okupe baš u ovom trenutku i da reaguju baš na ovaj slučaj, ali su neki od očiglednih razloga bili sve veći broj slučajeva policijske brutalnosti, visoka inflacija, nebezbednost i endemska korupcija u strukturama vlasti.

Narodni gnev se prelio na ulice Lagosa, Ibadana, Port Harkorta, Abudže, Ilorina i drugih gradova širom Nigerije.

Ovo je bio prvi put da su se Nigerijci ujedinili da bi podigli glas protiv tradicionalno opresivne policije i političke mafije. Stvarno ukidanje zločinačke jedinice SARS je do tada bilo nemoguće, jer je Nigerija dugo bila mesto podela, kao veštački stvorena država u interesu britanske kolonijalne vlasti. Veštački stvoreni kriterijumi etničke pripadnosti i religije decenijama su suprotstavljali Nigerijce međusobno. Međutim, #EndSARS protesti su pokazali da su mnogi ljudi sada spremni da odbace sve podele, odbiju da budu žrtve i da se kolektivno bore za nešto više.

Solidarnost na delu

Ova borba ne samo da je omogućila Nigerijcima da zajedno podignu glas protiv policijskih zverstava, već je pokrenula i talas do tada nezamislive solidarnosti. Navedimo kao primer slučaj kada je drugog dana protesta jedna žena pozvala preko Tvitera da se donira \$130 kako bi obezbedila hrana za demonstrante koji su kampovali ispred Državnog sekretarijata, a prikuoljeno je dvadeset puta više – preko \$2.500, i sve potrošeno na pripremu obroka za demonstrante kako bi zadržali

borbeni duh. Profesionalni kuvari su se isto organizovali preko društvenih mreža i dali svoj doprinos kuvajući i donoseći hranu na mesto protesta. Raznovrsna hrana, kao što su piletina i prženi krompir, hleb od banane, parfe, krilca sa roštilja, pečene banane, puter od belog luka i pečeni kukuruz, bili su dostupni svima

“Feministička koalicija” je odigrala značajnu ulogu u organizovanju, prikupljanju i distribuciji donacija, ali i obezbedila besplatno pravno zastupanje i besplatne medicinske usluge povređenim demonstrantima. Uspostavljena je i kontakt linija za hitne slučajeve.

„Kada smo videle šta se dešava, odmah smo krenule u akciju. Šalimo se da nam je ovo bilo vatreno krštenje: osmislile smo logo, otvorile naloge na društvenim mrežama, račune za donacije, postavile veb stranicu...“, [izjavila](#) je jedna od osnivačica ove organizacije. Pomoću lokalnih bankovnih računa, ali i kripto novčanika, koje je Feministička koalicija otvorila, u prvih nedelju dana protesta sakupljeno je skoro \$230.000 u [BitCoinu](#) i nigerijskoj valuti Naira, sve dok vlada nije blokirala lokalne bankovne račune.

Modupe Odele, advokatica i članica Feminističke koalicije, predvodila je volonterski rad više od [800 advokata](#) koji su radili na oslobađanju preko 80 nelegalno pritvorenih demonstranata širom zemlje. Zahvaljujući zalaganju advokata, kaucija je obezbeđena na vreme – pre nego što su vlasti imale vremena da uhapšene prebace na nove, nepoznate lokacije.

Državni batinaši su vrlo brzo započeli kampanju zastraživanja i terora, krećući se nesmetano u državnim vozilima sa posebnim oznakama, izvodili su napade, podnetali požare, uništavali vozila itd. Jedna od meta bio je Abdulhakeem Oieleke, kome su dok je bio zaglavljen u saobraćajnoj gužvi razbili šoferšajbnu i oštetili auto. Na [snimku](#) koji se pojavio na mrežama, Abdulhakim je vidno uznemiren i suzdržavajući suze rekao: „Čime sam ovo zaslužio, ništa nisam uradio ovim momcima. Samo

sam išao da vidim svoju trudnu ženu." Nekoliko minuta kasnije situacija se preokrenula, jer je pokrenuta je kampanja prikupljanja donacija za popravku njegovog oštećenog automobila. U okviru [iste inicijative](#) popravljena su i oštećena vozila drugih ljudi.

“Imam osećaj da sam se ponovo rodila”

25-godišnja Aleksandra, za proteste je saznala preko društvenih mreža i dva dana kasnije je otišla na proteste da se pridruži hiljadama mladih ljudi, besnih kao i ona. „Uključila sam se u proteste preko interneta već prvog dana kada su počeli, a posle dva dana sam se pridružila i fizički. Podstakle su me diskusije na mrežama, a posebno hrabrost queer osoba tokom ovih događaja“, rekla je ona.

Aleksandra se lično uverila kako su demonstranti i oni koji su podržavali njihov cilj svakodnevno organizovali akcije uzajamne pomoći, što se ranije nije moglo videti često u Lagosu. Ljudi koje nije poznavala niti je bila povezana sa njima pre protesta, donosili su joj hranu, vodu i slično. „Nisam očekivala da će ljudi koji me ni ne poznaju pokazati ovoliku brigu, samo zato što smo se okupili oko istog cilja. Svaki put, a posebno u ovako stresnim situacijama, kada je neko prema meni dobar, neko od koga se to obično ne očekuje, imam osećaj da sam se ponovo rodila.“ napisala je, i dodala „Ovo me podseća da život ne mora da se vodi samo na jedan određeni način. I to što sam izložena stresu i ugnjetavanju ne znači da nisam u stanju da budem ljubazna i otvorim srce drugim ljudima. Mislim da je to izuzetno važno u jednom hladnom svetu bez ljubavi kao što je ovaj“.

Esan Babatunde, student završne godine na Odseku za istoriju i međunarodne studije Univerziteta Ilorin, bio je jedan od više hiljada Nigerijaca koji su se potrudili da se njihov glas čuje putem društvenih mreža. „Jedino što sam radio na internetu tokom tog perioda bilo je pružanje podrške protestima #EndSARS. Retvitovao sam svaki tvit sa haštagom i tvitovao. To

mi je dalo nadu i pomislio sam kako je fantastično videti ovoliki odziv, organizovanost i odgovornost“, rekao je Esan.

U zemlji kao što je Nigerija, u kojoj informisanje putem interneta sve više postaje luksuz, angažman ljudi na društvenim mrežama je bio značajan doprinos protestima. Za uspeh pokreta su podjednako bili potrebni prsti koji udaraju po tastaturi i ekranu, kao i glasovi koji skandiraju na ulicama. Angažovanje na društvenim mrežama, posebno na Tviteru na kom je bilo generisano oko 28 miliona tvitova, doprineo je informisanju međunarodne javnosti i napravi značajan pritisak na vlast. Nigerijska dijaspora je takođe odigrala značajnu ulogu – od novčanih donacija, do protesta pred nigerijskim ambasadama u Evropi i SAD.

Zajednička borba protiv ugnjetavanja

Oni koji nisu mogli da podrže demonstrante hranom ili drugim materijalnim dobrima iskazali su solidarnost na druge načine. Bilo je onih koji su obezbedili mesta za besplatan pristup struji kako bi pomogli demonstrantima da pune telefone, a neki su čak išli iza mase i čistili otpatke po ulici. Dosta ljudi je donosilo maske za lice i pomagalo oko njihove pravilne upotrebe da bi se suzbilo širenje COVID-19. U vreme kada je za muslimane među demonstrantima bilo vreme molitve, oslobodio bi se neki prostor gde ima najmanje buke ili muzike.

Protestni pokret je posebno prestao posle masakra u Lekki, koji je ostao zabeležen zahvaljujući prenosu na Instagram live, gde se vidi kako muškaraci u nigerijskim vojnim uniformama pucaju na ljude. Nekoliko sati pre početka pucnjave viđeni su vladini službenici kako skidaju kamere za video nadzor. Sledećeg dana, predsednik Muhamadu Buhari je održao govor u kojem je demonstrantima zapretio silom.

Kada su 20. oktobra 2020. vojnici nigerijske vojske pucali bojevom municijom u masu, poginulo je najmanje devet ljudi, a četiri osobe se vode kao nestale. Uprkos nebrojenim dokazima nigerijska vlada je više od godinu dana poricala da se masakr

uopšte dogodio. Laži političke mafije su razotkrivene prošlog meseca kada je sudsko veće objavilo [izveštaj](#) koji dokazuje da se masakr zaista dogodio. *DJ Svič*, koja je svojim Instagram live snimkom pomogla da se ovaj zločin zabeleži, više od godinu dana je u egzilu zbog pretnji smrću.

Ova novootkrivena solidarnost i potreba da pazimo jedni na druge pojačali su žar borbe, a oblikovali su međuljudske odnose čak i mesecima posle protesta. Inicijative kao što je projekat [POBIN](#), koji su organizovali mladi Nigerijci, detaljno dokumentuju žrtve policijske brutalnosti pre, tokom i posle protesta #EndSARS.

Kada se Nigerijci budu sećali ove brobe u godinama koje dolaze, ono što će najviše pamtiti jeste kako je narod, koji je toliko dugo bio u neslozi, uspeo da se ujedini oko borbe protiv ugnjetavanja.